

Безпалько О.В. к.е.н., доц., **Грищенко Д.Г.** к.е.н.
*кафедра «Управління персоналом і економіка праці»,
Національний університет харчових технологій*

РОЛЬ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИХ ЗНАНЬ В СУЧАСНОМУ РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА

Одна із основних характеристик будь-якої соціально-економічної системи визначається через розвиток. Як економічне поняття, розвиток – це незворотна, спрямована, закономірна зміна матеріальних та ідеальних об'єктів. Але тільки одночасна наявність всіх трьох зазначених властивостей виділяє процеси розвитку серед інших змін. В сучасному світі це поняття уточнюється і доповнюється іншим терміном – «прогрес» – напрямок розвитку, для якого характерним є перехід від нижчого до вищого, поступовий рух уперед, до кращого. Форми розвитку різноманітні: еволюційні і революційні, екзогенні та ендогенні, екстенсивні та інтенсивні. В розвитку НТП періодично відбуваються переходи на якісно новий рівень. Цикли представляють собою періодичну зміну революційних і еволюційних етапів розвитку, коли кількісне накопичення різних досягнень та досвіду призводить до суттєвих якісних змін – матеріалізації людських знань, підвищенні продуктивності праці тощо. Такі форми розвитку як екзогенна та ендогенна в розвитку соціально-економічних систем присутні завжди разом. Екзогенну, або зовнішню форму можуть представляти такі джерела, як покупка патентів та ліцензій, бюджетне фінансування цільових програм тощо. До ендогенних джерел розвитку відносяться власні внутрішні джерела підприємства: фінансові, людські тощо. Екстенсивний розвиток пов'язаний з кількісним розширенням поля діяльності підприємства, інтенсивний – з застосуванням більш ефективних засобів виробництва: нової техніки і технології, навчання персоналу новим методам роботи тощо.

Однією з найголовніших рис сучасної економіки є перехід на нову інноваційну форму розвитку – «суспільство знань». Знання це – форма

інформації, існування систематизованого результату інтелектуальної діяльності людини. Виділяють різні види знань: наукове, повсякденне, інтуїтивне, релігійне та інші. Повсякденне знання служить основою орієнтації людини в навколишньому світі, основою її повсякденної поведінки і передбачення, але звичайно містить помилки і протиріччя. Науковому знанню властиві логічна обґрунтованість, доведеність, відтворення результатів, прагнення до усунення помилок і подолання суперечок. Значення терміну «знання» в сучасному світі значно розширилося. В залежності від контексту це поняття може означати «науковий потенціал», «інтелектуальний потенціал» «інформація», ноу-хау.

Знання в теорії штучного інтелекту це – сукупність даних про світ, що включають інформацію про властивості об'єктів, закономірності процесів і явищ, а також правила використання цієї інформації для ухвалення рішень. Головна відмінність знань від даних полягає в їхній активності, тобто поява в базі нових фактів або встановлення нових зв'язків може стати джерелом змін в ухваленні рішень. Крім загальноприйнятих видів знань дослідники класифікують знання ще і за такими ознаками: суспільно-нові знання, тобто такі, яких раніше ніхто не мав та суб'єктивно нові знання, так звані «старі знання, які передаються новим індивідуумам»; теоретичні і прикладні знання; знання, які необхідні для якихось дій; знання для загального розвитку; знання для духовних цілей тощо.

Інтелектуальні знання як понятійна категорія має ряд особливостей:

- знання є економічним ресурсом і їх використання на відміну від використання інших виробничих ресурсів не зменшує їх кількість, а призводить до подальшого розповсюдження та накопичення;
- використання таких знань в якості продуктивної сили суттєво збільшує продуктивність праці, активно стимулюючи при цьому попит на них;
- інтелектуальні знання як інформаційні ресурси стають доступнішими, що сприяє їх розповсюдженню.

Сучасна ринкова економіка характеризується домінуванням ринку знань та інформації над ринками капіталів, землі, ринками товарів та послуг. Але при

цьому значно зростають витрати на розвиток первинного, базового сектора економіки, де створюються і розповсюджуються знання, насамперед, це стосується наукових досліджень, середньо-професійної та вищої освіти, розробки програмного забезпечення, тощо. Економіка знань (вперше цей термін ввів Ф. Махлуп) – це економіка, яка базується на знаннях, коли їх виробництво є джерелом її зростання. Галузі економіки, які в основному є споживачами нових знань можна класифікувати за таким ознаками [1]:

- високотехнологічні галузі вищого рівня або провідні високі технології, де затрати на НДДКР складають не менше 10% від доданої вартості, а витрати на оплату праці наукових працівників перевищують 10% від загальних витрат на робочу силу. В таких наукоємних галузях нові досягнення випереджають потреби потенційних покупців, це стосується насамперед робототехніки, астронавтики, біотехнології, фармакології;
- високотехнологічні галузі середньої ланки – виробництво наукоємної продукції, тобто продукції матеріального виробництва, де питома вага затрат на НДДКР в доданій вартості вище ніж в цілому по промисловості. До таких галузей можна віднести хімічну промисловість, виробництво машин та обладнання загальноекономічного галузевого значення, автомобільне будівництво тощо;
- сектор високотехнологічних послуг – телекомунікації, фінансова сфера та страхування, комп'ютерні послуги, маркетингові дослідження, консалтинг.
- сектор галузей підвищеного попиту на нові знання та технології, який включає в першу чергу вищу освіту, сферу охорони здоров'я, культуру.

Отже, розвиток є неодмінною умовою життя суспільства та його економічного і соціального прогресу. А сучасна економіка це економіка знань, ключовим фактором виробництва в якій є інтелектуальні ресурси.

Література:

1. Бовин А.А. Управление инновациями в организациях / А.А. Бовин, Л.Е. Чередникова, В. А. Якимович – М. : Омега-Л, 2006. – 415 с.